

Lausunto

18.09.2023

Asia: VN/23656/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Voimassa olevan lain perusteella asumismenot on huomioitu täysimääräisenä, jos toimeentulotuen hakijalla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta hankkia asuinpaikkakunnaltaan kustannuksiltaan asumisnormin mukaista asuntoa. Tämä peruste poistuisi nyt esitetyssä lakiehdotuksessa. Muutos heikentäisi merkittävästi erityisesti heikoimmassa asemassa olevien, vaikeasti asutettavien ja erityistä tukea tarvitsevien rikosseuraamusasiakkaiden tilannetta.

Rikosseuraamusasiakkaiden asunnottomuus ei ole vähentynyt kuten asunnottomuus muutoin. Vankilasta vapautuvista arviolta joka kolmas vapautuu asunnottomana. Asunnottomuus on yleisintä isoissa kaupungeissa, joihin vapautuu paljon asiakkaita.

Rikosseuraamusasiakkaiden asunnonsaantivaikeudet liittyvät erityisesti luottotietojen menetykseen, mutta taustalla voi olla myös häätöjä ja muita elämänhallinnan vaikeuksia. Asunnottomuustilannetta pahentaa edullisten asuntojen puute ja tuettujen asumismuotojen vähyys. Asiakkailla ei ole juurikaan mahdollisuuksia valita asuntoa, vaan on otettava se, minkä onnistuu saamaan.

Esitetty kolmen kuukauden määräaika uuden asunnon löytämiseksi on hyvin tiukka ja käytännössä epärealistinen henkilöille, joilla on maksuhäiriöitä, kuormittava elämäntilanne tai elämänhallinnan haasteita.

Rikosseuraamusasiakkaat ovat yksi kaikkein huono-osaisimpia, köyhimpiä ja terveydentilaltaan sairaimpia väestöryhmiä Suomessa. Asunnon etsimisessä tarvitaan usein apua vankilasta, hyvinvointialueiden sosiaalityöstä ja järjestöiltä. Kaikille apua ei ole tarjolla, eikä apukaan auta, jos edullisia asuntoja ei ole.

Esityksen mukaan kolmen kuukauden jälkeenkin normia kalliimmassa asunnossa voisi asua tietyillä erityisperusteilla, jotka on esityksessä lueteltu. Nimettyjen perusteiden lisäksi muita perusteita ei hyväksyttäisi.

Yhtenä erityisperusteena mainitaan hyvinvointialueen asumispalveluissa asuminen, mikä onkin hyvin perusteltua. Myös heikko terveydentila tai alentunut toimintakyky olisivat perusteita. Nämä edellyttäisivät terveydenhuollon, sosiaalipalveluiden tai muun tahon lausuntoa, joiden saaminen voi olla haasteellista rikosseuraamusasiakkaille. Vaikka monien terveydentila ja toimintakyky on huono tai heikentynyt, tutkimuksia ja selvityksiä ei tyypillisesti ole tehty. Vankilasta vapautumisen jälkeen kolme kuukautta on erittäin lyhyt aika ja käytännössä mahdoton, mikäli esim. lääketieteellisiä tutkimuksia ei ole tehty tai laitettu vireille jo vankeusaikana.

Vuosittain tuomion loppuvaiheeseen sijoittuvassa valvotussa koevapaudessa on yli 200 henkilöä. Valvotun koevapauden tarkoituksena on edistää tuomitun hallittua ja suunnitelmallista vapauttamista ja sijoittumista yhteiskuntaan. Valvottu koevapaus vähentää uusintarikollisuutta ja siitä seuraavia kustannuksia yhteiskunnalle. Valvotun koevapauden edellytyksenä on asunto. Valvottu koevapaus kestää maksimissaan kuusi kuukautta. Mikään mainituista erityisperusteista ei sovi tähän tilanteeseen.

Kohtuullisia asumismenoja arvioitaessa vankeusrangaistusta suorittava lasketaan Kelan toimeentulotukea koskevan ohjeistuksen mukaan tällä hetkellä perheen ruokakuntaan kuuden kuukauden ajan. Linjaus on perusteltu, koska 53 % suorittaa lyhyitä eli alle 6 kuukauden tuomioita. Ei ole perusteltua eikä kohtuullista, että perhe joutuisi vaihtamaan asuntoa perheenjäsenen lyhyen tuomion takia.

Erytisperusteisiin tulee lisätä uusi kohta - muu erityinen sosiaalinen syy, jossa esimerkiksi edellä esitetyt tilanteet voidaan ottaa huomioon.

Säätiö katsoo, että normin ylittävien asumiskustannusten yksilöllinen arviointi olisi edelleen perusteltua. Yksilöllinen arviointi lisää suunnitelmallisuutta ja vähentää väliinpuotoajatilanteita ja sitä kautta turvaa heikossa asemassa olevien asumista.

Hyvinvointialueiden sosiaalityön asiakasmäärät ja toimeentulotukimenot tulevat muutoksessa lisääntymään, koska ainakin osa hakee kohonneita asumiskustannuksia harkinnanvaraisena toimeentulotukena hyvinvointialueilta. Koska osa asiakkaista ei syystä tai toisesta kykene tai jaksaa tehdä toista hakemusta hyvinvointialueelle, vuokrat ja hädät tulevat todennäköisesti lisääntymään. Asumisen epäonnistuminen lisää riskiä myös rikolliseen käyttäytymiseen.

Uusintarikollisuus on Suomessa korkealla tasolla verrattuna muihin Pohjoismaihin. Uusintarikollisuuden vähentäminen edellyttää, että vapautuvien asunnottomuutta vähennetään. Ehdotettu lakimuutos vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Yhteiskuntaan sijoittumista tulevat vaikeuttamaan entisestään myös muut hallituksen esittämät heikennykset työttömyysturvaan ja asumistukeen, jotka kaikki kohdistuvat täysimääräisesti rikosseuraamusasiakkaisiin.

Sunikka Sanna

Rikoksettoman elämän tukisäätiö sr - Rikoksettoman elämän tukisäätiön nimi oli aiemmin Kriminaalihuollon tukisäätiö.